

PUBLIKACJA NA TEMAT KSZTAŁCENIA OSÓB DOROSŁYCH W DOBIE GLOBALIZACJI

**Krajowe Stowarzyszenie
Wspierania Przedsiębiorczości**

ul. Staszica 2A

26-200 Końskie

tel.: 41 375 14 55

fax: 41 375 14 56

e-mail: kswp@kswp.org.pl

www.kswp.org.pl

ZNACZENIE KSZTAŁCENIA DOROSŁYCH W ZAKRESIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W DOBIE GLOBALIZACJI

Rozwój nauki, techniki oraz zachodzące zmiany gospodarcze sprawiają, że człowiek musi stale się rozwijać, poszerzać swą wiedzę, zdobywać nowe kwalifikacje. W obliczu zmieniającego się życia i warunków pracy, niezbędne jest dostosowanie się do zmian poprzez odpowiednią edukację, wykształcenie i doskonalenie swych umiejętności. Sprostanie wyzwaniom cywilizacji możliwe jest dzięki obecności kształcenia ustawicznego oraz wzrastającemu poziomowi edukacji. Idea kształcenia ustawicznego oraz inwestowania w siebie ma w dzisiejszych czasach ogromne znaczenie, co przekłada na wzrost i rozwój postępu społecznego i gospodarczego.

Szeroka oferta szkolnictwa, zwłaszcza dla osób dorosłych, daje ogromne możliwości. Sprawia, że kształcenie ustawiczne stało się powszechne, dostępne i dostosowane do wymagań oraz możliwości jednostek, realizowane jest przez wiele instytucji edukacyjnych, z wykorzystaniem różnorodnych form i metod kształcenia. Doskonalenie umiejętności osób dorosłych uznawane jest za jeden z najważniejszych elementów strategii rozwoju współczesnych gospodarek z wielu powodów. Po pierwsze, stale uzupełniane kwalifikacje to wyższa innowacyjność i produktywność pracy, a w konsekwencji większa liczba miejsc pracy. Przekłada się to na możliwości elastycznego przystosowania do zmieniającej się rzeczywistości, a dalej na przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego i poprawę warunków życia nie tylko jednostki, ale wszystkich obywateli danego kraju. Po drugie uzupełnianie wiedzy przyczynia się do wzrostu popytu na wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą i jednocześnie do spadku popytu na pracę osób o niskich kwalifikacjach. W dobie wdrażania nowoczesnych technologii koniecznym staje się więc kształcenie ustawiczne, tak aby w każdym wieku osoby dorosłe mogły stawić czoła wyzwaniom współczesności.

Znaczącą rolę w procesie kształcenia odgrywa edukacja w ramach przedsiębiorczości, zaczynając od szkoły podstawowej, a kończąc na szkołach wyższych i edukacji pozaformalnej, w których kształtowanie postaw przedsiębiorczych polega na nakłanianiu do obserwowania i naśladowania działań przedsiębiorczych, podejmowania praktyk, kursów zawodowych, prac sezonowych, a wreszcie do zakładania własnych firm. Wysokie i stale aktualizowane kwalifikacje z zakresu przedsiębiorczości to lepsza pozycja na rynku pracy, a co za tym idzie wyższe dochody, wyższy standard życia i większy udział w życiu gospodarczym kraju.

Przedsiębiorczość, rozumiana jako umiejętność reagowania na zmiany zachodzące w otoczeniu jest siłą napędową gospodarki. Znaczna część PKB wytwarzana jest bowiem przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Dlatego też każdy kraj, który chce się dynamicznie rozwijać powinien zachęcać swych obywateli do wzmocnienia postaw przedsiębiorczych oraz stworzyć odpowiednie

warunki, umożliwiające wieloetapową edukację ukierunkowaną na wspieranie innowacyjności i umiejętności szybkiego dostosowania się do warunków otoczenia. To ludzie zmieniają świat, a do grona najbardziej aktywnych inicjatorów zmian i odkrywców nowych możliwości można zaliczyć przedsiębiorców. Obecnie zarówno naukowcy, jak i praktycy doceniają olbrzymią rolę, jaką pełni przedsiębiorca w rozwoju świata, zarówno pod względem gospodarczym, jak i społecznym. Przedsiębiorcy są bezpośrednimi uczestnikami zachodzących przemian, a ich wiedza, zaangażowanie oraz wizjonerskie spojrzenie nie tylko decydują o losach firmy, ale również kształtują nową rzeczywistość.

System edukacji osób dorosłych z zakresu przedsiębiorczości przynosi korzyści w postaci: nowych produktów, nowych rynków zbytu, nowych miejsc pracy, kreowania dobrobytu jednostki i jednocześnie dobrobytu społecznego, większej liczby zakładanych przedsiębiorstw, zwiększenia liczby aktywnych firm, zmniejszenia liczby upadających przedsiębiorstw oraz coraz większego zainteresowania nie tylko przetrwaniem, ale przede wszystkim rozwojem przedsiębiorstw. Czerpiąc wzorce z krajów, które mają większe doświadczenie w propagowaniu przedsiębiorczości można uznać, że oferta edukacyjna skierowana do osób dorosłych powinna być bardzo zróżnicowana, tworzona w odpowiedzi na aktualne zapotrzebowanie zgłaszane przez ludzi biznesu. Dzięki zbudowaniu trwałych ram kształcenia ludzie stopniowo nabierają umiejętności niezbędnych do odkrywania, kreowania szans w działalności biznesowej, uczą się, jak z sukcesem rozpoczynać działalność własnej firmy i jak nią zarządzać, aby efektywnie wykorzystywać pojawiające się okazje. Przedsiębiorczość, rozumiana nie tylko jako prowadzenie biznesu, lecz postawa życiowa, jest niezbędna, aby wolnorynkowa gospodarka mogła się prawidłowo rozwijać i funkcjonować- kształcenie ustawiczne dorosłych w tym zakresie to sposób na bezrobocie, ubóstwo i wykluczenie społeczne.

SZANSE I MOŻLIWOŚCI KSZTAŁCENIA DOROSŁYCH NA POZIOMIE EUROPEJSKIM

Integracja Unii Europejskiej stwarza wiele możliwości w zakresie kształcenia osób dorosłych na europejskim poziomie. Zagraniczne mobilności edukacyjne umożliwiają uzyskanie przekrojowych kompetencji, przejrzystych i uznawalnych nie tylko na terenie kraju ale i poza nim, realizowanie w pełni potencjału- zarówno w Polsce jak i poza jej granicami, otworzenie się na świat, swobodne przemieszczanie się w celach związanych z pracą lub w celu dalszego uczenia się oraz czynne uczestniczenie w Europejskim Rynku Pracy. Ponadto edukacja na poziomie europejskim przyczynia się do zdobywania nowych doświadczeń, podnoszenia kompetencji zawodowych, zdobywania wiedzy na temat kultur innych państw oraz wspiera rozwój osobisty.

Dzięki dostępnym źródłom finansowania (takim jak programy unijne- Erasmus+, PO WER; rządowe programy edukacyjne) dorośli mieszkańcy Europy mają możliwość zdobywania wiedzy i umiejętności poza granicami kraju poprzez udziału w różnorodnych formach kształcenia:

- zagraniczne wyjazdy dla osób niepracujących, w celu odbycia praktyk, staży, kursów stacjonarnych bądź szkoleń organizowanych na zasadach job shadowing (obserwacja pracy na konkretnym stanowisku),
- mobilności zagraniczne dla osób zajmujących się edukacją osób młodych/ studentów/ młodzieży/ osób dorosłych, w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych w zagranicznych instytucjach, odbycia szkoleń stacjonarnych bądź w formie job shadowing (zdobycie przez osoby zajmujące się edukacją dorosłych wiedzy na temat skutecznych metod kształcenia, stosowanych w innych krajach),
- wyjazdy edukacyjne dla osób pracujących, w celu odbycia szkoleń branżowych,
- mobilności dla przedsiębiorców, w celu odbycia edukacyjnych wizyt studyjnych w innowacyjnych, zagranicznych firmach o podobnym profilu działalności w celu zdobycia dobrych praktyk z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej oraz nawiązania współpracy z zagranicznymi partnerami biznesowymi.

SKUTECZNE METODY I NARZĘDZIA KSZTAŁCENIA STYMULUJĄCE ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, KREATYWNOŚCI, INICJATYWNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI

Kreatorem przedsiębiorczości jest człowiek. Od jego potencjału, poprzez postawy, umiejętności, cechy charakteru oraz kwalifikacje zawodowe zależą efekty działań i sukces biznesowy. Uwikłany on jest oczywiście w strukturę zależności rynkowych i produktowych, jednakże w dużej mierze zależny jest od osobowości przedsiębiorcy i motywów działania. To co istotne, wymiary te można i należy usprawniać i poddawać kształceniu oraz formowaniu w kontekście budowania zasobów przedsiębiorczości.

Inicjatywy edukacyjno - doradcze w większości przypadków zmierzają do rozpowszechnienia idei przedsiębiorczości, budowania atmosfery sprzyjającej działaniom przedsiębiorczym oraz pogłębiania wiedzy na temat podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Wskazane inicjatywy edukacyjno-doradcze obejmują edukację i doradztwo z zakresu przedsiębiorczości, działania informacyjne oraz edukacyjno- szkoleniowe.

- **Pomoc w uzupełnianiu wiedzy z zakresu przedsiębiorczości w formie kursów, szkoleń, przy zastosowaniu innowacyjnych metod i form nauczania oraz przekazu.**

Na podniesienie efektywności działań edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości ma wpływ wprowadzenie modułowych cykli szkoleń ukierunkowanych na pobudzenie przedsiębiorczości wśród odbiorców, a także wzmocnienie ich kompetencji przedsiębiorczych. Moduły szkoleniowe

realizowane w formie szkoleń e-learningowych i/lub stacjonarnych powinny być zaprojektowane tak, aby aktywizowały uczestników poprzez angażowanie ich doświadczeń i bazowały na potencjale osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej.

Ponadto, w trakcie realizacji działań szkoleniowych niezbędne jest wdrożenie przez prowadzącego warsztatowych i aktywizujących form i metod nauczania, mających wpływ na pobudzanie postaw przedsiębiorczych, np.: dyskusja moderowana, odgrywanie ról w scenkach, studium przypadku, burza mózgów, gry symulacyjne. Zastosowanie tych metod szkoleniowych wpływa na rozwijanie kompetencji kluczowych, kreatywność, samodzielne myślenie i pracę zespołową oraz łączy w procesie nauczania zdobytą wiedzę teoretyczną z działaniami ukierunkowanymi na kształtowanie cech przedsiębiorczych u uczestników zajęć.

Kluczową rolą trenera/wykładowcy w pobudzaniu przedsiębiorczości wśród uczestników szkoleń jest stworzenie warunków szkoleniowych, które sprzyjają samodzielnemu poszukiwaniu wiedzy, wyciąganiu wniosków, eksperymentowaniu, uczeniu się przez refleksję o własnym sposobie działania. Ponadto, w trakcie szkoleń i kursów trener/wykładowca powinien wzmocnić w uczestnikach wiarę w ich możliwości, rozwijać przekonanie o własnej skuteczności, uczyć sposobów radzenia sobie ze stresem i krytyką w związku z prowadzeniem własnej firmy. Trenerzy/wykładowcy powinni brać udział w częstych szkoleniach, aby móc lepiej korzystać z nowych metod nauczania i rozwijać swoje umiejętności przedsiębiorcze. Większa znajomość tematyki z zakresu przedsiębiorczości przekłada się na lepsze jego nauczanie. Trenerzy powinni także uczestniczyć w dyskusjach z innymi trenerami, wymieniając się doświadczeniami z wykorzystywania nowych metod nauczania.

- **Mentoring i coaching jako narzędzia odkrywania przedsiębiorczego siebie**

MENTORING jest formą doradztwa/konsultingu i jedną z efektywnych form wykorzystywanych w procesie wspierania i pobudzania przedsiębiorczości wśród osób prowadzących działalność gospodarczą. Mentorem jest osoba, która wspiera rozwój drugiej osoby w zakresie prowadzenia własnej firmy, posiada odpowiednią wiedzę i doświadczenie, najczęściej większe od doświadczenia osoby korzystającej z mentoringu oraz odpowiednie przygotowanie lub/i predyspozycje do tego, by móc dzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem. Niewątpliwą korzyścią mentoringu jest możliwość czerpania wiedzy od autorytetu w danej dziedzinie i korzystanie z jego doświadczenia. Wsparcie jest bowiem kluczowym elementem na drodze początkującego przedsiębiorcy.

COACHING jest doskonałym wsparciem w trakcie i po szkoleniu, ułatwiającym wdrażanie umiejętności zdobytych podczas różnego rodzaju szkoleń z zakresu przedsiębiorczości w codzienną praktykę. Coaching stanowi indywidualne wsparcie dla początkującego przedsiębiorcy w osiągnięciu

jego celów biznesowych. Stwarza dla niego okazję do lepszego przyjrzenia się swojej sytuacji, poszerzenia perspektywy, a dzięki temu dostrzeżenia nowych możliwości i rozwiązań.

Oddziaływanie coachingowe jest bardziej innowacyjne i pełniej wpisuje się w sposób kształcenia osób dorosłych niż wielokrotnie wykorzystywana metoda konsultacji. Przy odpowiednim nastawieniu osób dorosłych coaching pomaga w odkrywaniu wewnętrznych zasobów, zwiększając efektywność działań i pozwalając osiągać wyznaczone sobie cele. Inspiruje, pomagając na dotarcie do swojego „wewnętrznego geniuszu”, motywuje do podejmowania wyzwań. Poprzez stawianie mocnych pytań i używanie adekwatnych narzędzi, coach/ trener może pomóc osobie uświadomić swoje realne pragnienia i pomóc realizować je w życiu. Coach ukierunkowuje osobę dorosłą będącą w procesie na cel, wspiera go w dostrzeganiu i wykorzystywaniu wszelkich dostępnych możliwości. Wspiera go także w identyfikowaniu i eliminowaniu przeszkód – pokonywaniu wewnętrznych obiekcji (myśli, przekonań), które mogą go ograniczać, hamować jego rozwój. Pozostaje bezstronny, wolny od uprzedzeń i jest pełen życzliwości wobec klienta. Podstawą pracy coacha, jest jego silne przekonanie, że każdy człowiek posiada wszystkie niezbędne zasoby, aby osiągnąć swoje cele, i może potrzebować jedynie wsparcia w odkryciu swojego prawdziwego potencjału. W wyjątkowy sposób towarzyszy więc klientowi w przebyciu drogi z punktu, w którym jest, do punktu w którym pragnie się znaleźć.

Korzyści dla osoby dorosłej uczestniczącej w procesie coachingu:

- wzmocnienie poczucia własnej wartości
 - rozwinięcie umiejętności samodzielnego uczenia się oraz samokontroli, gotowość do podejmowania ryzyka rozwinięcie myślenia krytycznego, refleksyjnego i analitycznego wzrost motywacji do nauki
 - mniej stresu
 - rozwijanie inteligencji emocjonalnej i nabywanie kompetencji życiowych gotowość do rozwijania mocnych stron w różnych rolach zawodowych, osobistych i społecznych
 - wzrost zaufania i pogłębienie kontaktów społecznych.
- **Meta-kompetencje wspierające i kształtujące przedsiębiorczość w edukacji osób dorosłych**

Oprócz metody mentoringu czy też coachingu należy uwzględnić oraz poddać przepracowaniu i opisaniu kilka innych płaszczyzn psychologicznego funkcjonowania osoby dorosłej m.in. w formie metody self-development, testów motywacji osiągnięć, testów umiejscowienia poczucia kontroli, czy ćwiczeń z zakresu kreatywności badających myślenie konwergencyjne i dywergencyjne, innowacyjność czy otwartość na nowe doświadczenia [forma symulacji].

- METODA SELF-DEVELOPMENT - można przyjąć, iż na metakompetencje składają się wielowymiarowe interakcje między różnymi czynnikami, powiązanych z systemem poznania (wiedzą, inteligencją, myśleniem, spostrzeganiem, emocjami), systemem motywacji (zarówno auto-motywacji, jak i motywacji stymulowanej przez otoczenie) i systemem wartości oraz osobistych preferencji danego człowieka (postawy, przekonania, preferencje). Opisanie, przepracowanie i określenie w oparciu o te zmienne pól potencjalnych zmian zawodowych należy w naszym odczuciu do podstawowych celów procesów edukacji przedsiębiorczości z osobami dorosłymi.

Jednym z ważniejszych czynników przedsiębiorczości jest motywacja do działania i rozwoju zawodowego. To właśnie motywacja kierunkuje i podtrzymuje te zachowania wybrane spośród alternatywnych form aktywności, które prowadzą do osiągnięcia pożądanego celu. Motywy działania leżą u podłoża podejmowanych decyzji, stanowią ważny element kształtowania się postaw wobec przedsiębiorczości i konkurencji w biznesie. Warunkują style komunikowania i warianty efektywnego zarządzania relacjami między poszczególnymi uczestnikami rynku: np., między usługodawcą, a klientem. W przedsiębiorstwach – zwłaszcza mikro i małych – to właśnie często motywacja, zaangażowanie, entuzjazm, pasja i determinacja właściciela i (zarazem) głównego menedżera decyduje o pozycji firmy na rynku. Od poziomu osobistego zaangażowania i postawy determinacji, przesyconej pasją i wizją celu zależy nie tyle przetrwanie firmy, co jej rozwój ekspansja i podbój rynku. Wśród motywów, które są zapewne charakterystyczne dla młodych przedsiębiorców, warto zwrócić uwagę na kilka najsilniej zaznaczających swą obecność. Zasadne jest zatem korzystanie z metod weryfikacji motywacji osiągnąć.

- TEST MOTYWACJI OSIĄGNIĘĆ - pozwoli scharakteryzować: niską, średnią bądź wysoką motywację. Określenie stopnia motywacji pomoże określić stopień radzenia osoby z sytuacjach ryzykownych i gotowość do poszukiwania rozwiązań najbardziej efektywnych.

Motywacja osiągnąć prowokuje bowiem zachowania proaktywne, których celem jest inicjowanie zmian i poszukiwanie nowych możliwości rozwiązania problemów (np. poprzez rozszerzenie pola prowadzenia działalności biznesowej, wykorzystanie Internetu jako przestrzeni do działań biznesowych, wytwarzanie nowych produktów i nowego rodzaju usług, nowatorskie podejście do strategii działań usługowych, czy też propagowanie nowych strategii komunikowania się z klientem).

Motywacja osiągnąć wiąże się bezpośrednio z wymiarem, który jest określany mianem motywu potrzeby kontroli nad światem, sobą samym i własnym rozwojem. Jest on silnie

powiązany z mechanizmem znanym jako wewnętrzne umiejscowienie poczucia kontroli.

Jest to wymiar który również znacząco wpływa na efektywność społeczną i zawodową człowieka. Można ją zweryfikować w postaci testu umiejscowienia poczucia kontroli.

- TEST UMIEJSCOWIENIA POCZUCIA KONTROLI - osoby, które charakteryzuje zewnętrzne umiejscowienie poczucia kontroli uważają, że mają niewielki wpływ na wybór różnych wariantów działania, własny proces decyzyjny i skutki podejmowanych działań. Twierdzą, że zmiany zachodzące w otaczającej ich rzeczywistości nie zależą od nich, a ich życie i obecna sytuacja życiowa w niewielkim stopniu zależy od nich samych, jest w dużej mierze efektem oddziaływania losu, przypadku, innych ludzi oraz sytuacji, na które nie mają wpływu.

Osoby o wewnętrznym poczuciu umiejscowienia kontroli mają poczucie sprawczości działania, zdają sobie sprawę, że to od ich decyzji zależą skutki działań, dopuszczają świadomość własnej omyłności, ale wiedzą, że to one ponoszą skutki podjętych przez siebie decyzji, w związku z czym aktywnie uczestniczą w zmianach i świadomie podejmują ryzyko związane z różnymi wyborami decyzyjnymi. Są więc o wiele bardziej dojrzałe od osób zewnątrzsterownych, a sama cecha wewnątrzsterowności jest wskazywana jako niezbędna dyspozycja m.in. menedżerów i przedsiębiorców.

- GRY SYMULACYJNE, TRENING KREATYWNOŚCI to kolejne formy weryfikacji kompetencji kształtujących przedsiębiorczość. Pozwalają one opisać i zweryfikować poprzez konfiguracje: gier, testów i ćwiczeń m. in. otwartość na doświadczenie, zapotrzebowanie na ryzyko czy innowacyjność

Otwartość na doświadczenie i powiązane z nią zapotrzebowanie na ryzyko są potrzebami psychicznymi, które umożliwiają szybkie podejmowanie decyzji w warunkach braku jednoznaczności sytuacji i przy takich jej parametrach, które nie pozwalają na długotrwałe analizowanie wszystkich wariantów decyzyjnych. Podejmowanie ryzyka jest immanentnie związane z przedsiębiorczością, gdzie presja czasu, kaskadowe zmiany i natłok informacji wymagają natychmiastowych reakcji i trafnych, ale szybkich decyzji podejmowanych przez właścicieli i menedżerów przedsiębiorstw. Innowacyjność wiąże się z wprowadzeniem czegoś nowego, nowatorstwem, reformą, ulepszeniem. Może ona dotyczyć wszelkich dziedzin i sfer oddziaływać w różnych kierunkach. Innowacyjne są więc wszelkie ulepszenia, jak i tworzenie zupełnie nowych rzeczy, zjawisk lub wartości. Innowacje mogą dotyczyć zarówno najwyższych technologii, jak i elementów życia codziennego. Niezwykle szybko zmieniająca się rzeczywistość wymaga od przedsiębiorców błyskawicznej adaptacji, ba, wręcz wyprzedzania czasu. Jest to nierozdzielnie połączone z innowacyjnością, ale także z kreatywnością – twórczo

zmienianym podejściem do każdego niemal procesu. Kreatywność wyróżniają takie cechy, jak zdolność przystosowania się, niezadowolenie z istniejącego stanu, myślenie dywergencyjne, brak obawy przed niepowodzeniem i zdolność do abstrakcyjnego myślenia. Przedsiębiorca niewątpliwie musi charakteryzować się kreatywnością, różnica jednak między wizjonerem jako osobą twórczą a twórczym przedsiębiorcą jest zasadnicza – przedsiębiorca musi być także pragmatykiem umiejącym wprowadzić w życie swoje wizje i to w zmiennych warunkach działania, przy niskim stopniu przewidywalności przyszłych stanów rzeczy i nie do końca określonym ryzyku decyzyjnym.

Praca nad meta kompetencjami w połączeniu z działaniami konsultacyjnymi, mentoringiem i coachingiem oraz przy pomocy odpowiednio wykwalifikowanej i kompetentnej kadry – tworzy konglomerat: ludzi i narzędzi potrafiący opisać, zweryfikować oraz kształtować innowacyjność i przedsiębiorczość u osób zainteresowanych rozwojem własnej aktywności i efektywności zawodowej oraz osób życiowo biernych.

Wyłączną odpowiedzialność za treść publikacji ponosi wydawca, a Komisja Europejska nie może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za wykorzystanie tych informacji.